

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В КОНТЕКСТІ НОВИХ НОРМ ОСВІТНЬОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У статті висвітлюються основні вимоги до методичного забезпечення навчального процесу з фізичного виховання в технічному університеті з урахуванням змін чинного законодавства в освітній сфері та в розрізі нових стандартів освіти.

Ключові слова: акредитація, державний стандарт, кваліфікація, ліцензування, кредит, здобувач.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасні процеси оновлення змісту освіти в контексті пріоритетних векторів зовнішньополітичної діяльності нашої держави логічно призвели до суттєвих змін освітнього законодавства, зокрема, у сфері підготовки фахівців у сфері вищої освіти. Закономірним є розширення автономії навчальних закладів, розширенням їхніх можливостей для залучення більшої кількості абітурієнтів, проте наявність державних стандартів, нормативне регулювання процедури ліцензування й акредитації напрямів підготовки, спеціальностей залишаються надто жорсткими. До таких вимог належать: матеріально-технічне забезпечення навчального процесу, кадровий склад викладацького колективу, якість підготовки фахівців, навчально-методичне забезпечення навчального процесу та ін. Останній критерій видається важливим в контексті нових норм освітнього законодавства та зважаючи на нові стандарти, розроблені та впроваджені останнім часом.

Актуальність обраного нами аспекту дослідження видається беззаперечним в контексті нових норм освітнього законодавства та зважаючи на нові стандарти, розроблені й впроваджені останнім часом. Навчально-методичне забезпечення навчального процесу має великий вплив на якість підготовки фахівців, набуття ними знань, умінь та навичок, зрештою, їхні компетенції, кваліфікацію, подальше працевлаштування за фахом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема якості підготовки фахівців та навчально-методичного забезпечення далеко не нова у вітчизняній і зарубіжній науці. Тому ми розглянемо останні публікації з проблеми, розглянувши спершу нормативно-правову базу нашої статті. Основою стали законодавчі й підзаконні акти: закони України "Про фізичну культуру та спорт", "Про вищу освіту", Положення "Про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах" [3-4; 6; 10]. Серед останніх публікацій звертаємо увагу на статтю Т. Батієвської, котра окреслила навчальний процес майбутніх фахівців як педагогічну проблему та визначила її складові, серед яких і методичне забезпечення [1]. Дослідниця Л. Денисова розглядає ефективність застосування інформаційних технологій, Т. Нерода – комп'ютеризованої початкової системи у процесі професійної підготовки фахівців із фізичного виховання, а Ю. Мельников – рухливі ігри як засіб такої підготовки [2; 5; 8]. Особистісно-професійний розвиток майбутніх фахівців засобами студентської субкультури став предметом вивчення Н. Міщенко, а вплив освітнього середовища на формування професійної компетенції фахівця – Г. Полякової [7; 11]. Перспективи подальшого вдосконалення якості підготовки фахівців та ефективності навчального процесу досліджують А. Олійник, В. Пономаренко та ін. [9; 12].

Метою дослідження є визначення особливостей методичного супроводу навчального процесу з фізичного виховання в технічному університеті з урахуванням змін чинного законодавства в освітній сфері та в розрізі нових стандартів освіти.

Завданнями дослідження є: аналіз останніх досліджень і публікацій, розгляд норм законодавства на предмет організації навчального процесу та його методичного супроводу, виокремлення перспективних напрямів подальших досліджень.

Результати дослідження. Відповідно до норм ст. 16 Закону України "Про вищу освіту" від 01 липня 2014 року, система забезпечення якості вищої освіти складається із:

- 1) системи забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);
- 2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти;
- 3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

У руслі заявленої проблеми нас цікавить пункт 1, тому знаходимо його пояснення в п.2 ст. 16 вказаного нормативно-правового акту. Система забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб (підкреслено автором);
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом та ін. [3].

Тобто навчальний заклад організовує самостійно контроль за якістю підготовки фахівців та розробляє власну систему внутрішнього моніторингу. Ці норми деталізує т. 50 цього закону, де міститься невичерпний перелік форм організації освітнього процесу та видів навчальних занять. До перших належать: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи. До других – лекція; лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття; консультація. Законом передбачено, що вищий навчальний заклад має право встановлювати інші форми освітнього процесу та види навчальних занять [3].

Початок кожного навчального року в методичному плані розпочинається з аналізу державних стандартів, що розроблені та впроваджені з кожного напрямку підготовки та спеціальності й повинні оновлюватися кожні 5 років. При їхньому перегляді варто зважати на зміни, які можуть вноситися напередодні або ж використовувати інструктивно-методичні матеріали, запропоновані профільним міністерством. На жаль, завдання викладачів з фізичного виховання не лише технічних, але й інших (класичних, педагогічних тощо) університетів ускладнюється недостатньою роботою профільного комітету Міністерства освіти і науки України, де містить застаріла інформація, відсутні не лише методичні розробки, але й елементарні матеріали для організації фізкультурно-спортивної роботи ні за період дії старого, ні нового законів про освіту.

Другим важливим кроком методичного забезпечення є наявність нормативно-правової бази забезпечення навчального процесу: Закону України "Про вищу освіту", Положення "Про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах", норми якого не вповні реалізуються у вишах, бо вони містять значне навантаження для викладача у разі здійснення ним секційної роботи, тренувального процесу, що в період жорсткої економії, котра триває вже кілька років поспіль, не допускається.

Основою для змістового наповнення занять з фізичного виховання є навчальна програма та державні вимоги (Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки / Постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2006 р. № 1594., Фізичне виховання. Навчальна програма для ВНЗ України III – IV рівнів акредитації / К., МОНУ, 2003.). Проте уніфіковані навчальні програми не завжди доступні, тим більше в електронному вигляді, для загального користування викладацьким колективом. Як свідчить аналіз програм з фізичного виховання технічних університетів, використовуються, в переважній більшості, авторські програми, що затверджуються на рівні університету.

Обов'язковою для практичної діяльності з організації навчального процесу з фізичного виховання є розробка робочої навчальної програми з урахуванням кількості годин аудиторної, самостійної роботи відповідно до навчального плану напряму підготовки, спеціальності. Робоча навчальна програма з фізичного виховання має враховувати: календарний план вивчення ігрових і, особливо, циклічних видів спорту, матеріально-технічну базу (наприклад, наявність легкоатлетичного манежу, власного чи орендованого басейну, завантаженість спортивних, гімнастичних залів), спеціалізацію викладача та його інтереси (у разі наявності секційної роботи), спортивні захоплення студентів. Робоча навчальна програма є важливим документом, що затверджується на засіданні кафедри, затверджується її керівником, постійно використовується викладачем та студентами в ході навчального процесу, тому вона повинна бути доступною для використання на сайті університету, сторінці кафедри чи інших можливих для доступу студентів (здобувачів): в соціальних мережах, внутрішніх сайтах тощо.

Для підготовки до конкретного заняття викладач повинен мати його план-конспект, який відповідає стандартним методичним вимогам. Цій проблемі та альтернативним критеріям її розв'язання присвячене наше окреме дослідження.

Оскільки законом визначаються такі види робіт як лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття й консультація, то для студентів слід розробити методичні рекомендації до кожного з них, завдання для поточного й підсумкового контролю та ін. Вкажемо, що Положення "Про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах" також містить норми про те, що фізичне виховання передбачається у формі навчальних і секційних навчальних занять з обраного виду спорту за вибором самих студентів на I-IV курсах (лекції практичні, семінарські, індивідуальні заняття, консультації) [10]. Додатково можуть існувати секції, функціонування яких передбачається в позанавчальний час, проте в конкретному виші це питання регулюється власним локальним актом, а тому нерідко зустрічаються перешкоди з боку адміністрації в запровадженні фізичного виховання впродовж усього періоду навчання (на рівні освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр").

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проблеми, пов'язані із впровадженням нових норм у навчальний процес:

– недостатня робота відповідних органів державної влади, на які покладені відповідні повноваження, з уніфікації начальних програм, кількості годин у державних стандартах різних напрямів підготовки, спеціальностей, змістового наповнення навчальних програм;

– відсутність контролю за чітким дотриманням норм законодавства, що регулює організацію навчальних занять з фізичного виховання, що є, на нашу думку, недопустимим у зв'язку з погіршенням здоров'я молоді, необхідністю активного її залучення до рекреаційної діяльності, здорового способу життя, рухової активності.

Перспективними напрямками досліджень в контексті обраної проблеми визначаємо такі:

запровадження (на зразок середньої школи) принципу варіативності у ході професій-прикладної фізичної підготовки студентської молоді (можливості вибору різних, в т.ч. і нових видів спорту) й забезпечення відповідної матеріально-технічної бази й кадрового складу;

подальші наукові розробки для вдосконалення методичного забезпечення навчального процесу й організація різних форм обміну досвідом для подальшого більш ефективного й привабливого для молоді навчального процесу з фізичного виховання у ВНЗ.

Використані джерела

1. Батієвська Т. Проектування навчального процесу майбутніх фахівців як педагогічна проблема [Текст] // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – Вип. 54. – С. 64-69. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream>.
2. Денисова Л. Обґрунтування підходів до оцінки ефективності інформаційних технологій навчального призначення у процесі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту [Текст] // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 4. – С. 61-66.
3. Закон України "Про вищу освіту" від 01 липня 2014 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Закон України "Про фізичну культуру і спорт" від 24.12.1993 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
5. Мельников Ю. А. Подвижные игры в подготовке специалистов по физической культуре [Текст] // Физическая культура: Воспитание, образование, тренировка. – 2006. – №5. – С. 39-41.
6. Міжнародна Стандартна Класифікація Освіти (ISCED – 97: International Standard Classification of Education/UNESCO, Paris).
7. Міщенко Н. І. Соціально-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців засобами студентської субкультури [Текст] // Соціальна педагогіка: Теорія та практика. – 2012. – № 2. – С. 78-84.
8. Нерода Т. Застосування комп'ютеризованої навчальної системи при підготовці фахівців у вищій школі [Текст] // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2012. – № 1. – С. 132-140.
9. Олійник А. Поняття й реальність процесу інноваційного розвитку освіти в Україні у контексті Болонських декларацій // Вища освіта України. – 2007. – №1. – С.42-49.
10. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах", затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 11 січня 2006 року N 4 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon4rada.gov.ua.
11. Полякова Г. Вплив освітнього середовища ВНЗ на формування професійної компетентності фахівця [Текст] // Вища школа. – 2010. – № 10. – С. 78-87.
12. Пономаренко В. Підвищення якості підготовки фахівців в університеті [Текст] // Вища школа. – 2010. – № 10. – С. 7-24.

Zalij R.

ON THE METHODS OF TEACHING PHYSICAL EDUCATION AT THE TECHNICAL UNIVERSITY IN THE CONTEXT OF NEW EDUCATIONAL STANDARDS LEGISLATION

The paper covers the main requirements for methodological support the learning process of physical education at the Technical University with amendments of the current legislation in education and in the context of new educational standards.

Key words: accreditation, state standard, qualification, licensing, loan applicant.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2014 р.